

BAGAMÉR

Terület: 47,02 km²
Lakosság: 2.712 fő
Polgármester: Orvos Mihály

Elérhetőség:

Bagamér Nagyközség Önkormányzata
4286 Bagamér, Kossuth u.7.
Telefon/fax: 52/587-400

Bagamér község címere

Elhelyezkedés

Bagamér Hajdú-Bihar megye észak-keleti részén, Debrecentől 31 km-re, két kisváros – Vámospércs és Létavértes – között fekszik a magyar-román határ mellett. A települést közúton lehet megközelíteni; a 4809-es számú útról Létavértes felől, vagy a 4806-os útról Vámospércs irányából. Vasútállomással nem rendelkezik a település, vasúton a Bagamértól 11 km-re fekvő Vámospércsig lehet eljutni. Debrecenbe közúton bármelyik irányból kb 3/4 óra alatt juthatunk el.

Földrajz, természeti adottságok

A nagyközség az Érmellék nevű kistáj északi részén fekszik, amelyre a homokos löszel fedett hordalékkúp síkság jellemző. Bagamér az érmelléki síkság és a dombos, erdős, Nyírség határán fekszik. A talajra jellemzőbb a jó termőképességű mészlepedékes csernozjom. A település észak-nyugati részén egy 1839 hektárnyi erdőség található, amely a közeli érmelléki hegyekkel együtt érezteti a hatását a mérsékelt meleg-száraz éghajlatban.

A község határa változatos képet mutat: jó termőképességű szántóföldek, lankás szőlőskertek és erdők jellemzik a táj sokszínűségét. A felszín napjainkra kiszáradt, míg 100-120 éve még folyóvizekkel behálózott, vizenyős rétekekkel tarkított, mocsaras táj jellemezte Bagamér határát.

Növényzetét tekintve a Tiszántúl (Crisicum) flórajárásába tartozik. A Hajdúsági Tájvédelmi Körzet egyik védett terület egysége a 12 km hosszan húzódó Kék-Kálló völgye a község észak-nyugati határában Nyírabrány és Létavértes között húzódik. A 300 hektárnyi völgyben őshonos, védett növényeket rejtő erdők, rétek, legelők találhatóak. A bagaméri Nagyerdő déli részéhez csatlakozó Takó-hegy különös védeltséget élvez, hiszen itt állnak az egykori nyírségi homokpusztai fehérenyáras utolsó fái. Ezeknek a nyárfáknak a magassága egyenként eléri a 22 métert is. Kiemelkedő természeti értéket képvisel –Takó dülő nyárfáihoz hasonlóan a rétaljai ezüst hársas vagy a Malomgát területén honos ritka lilás színű magyar kökörtörök, a homoki nőszirm, a turbánliliom. Az említett növényfajok közül akad olyan, amelyiknek Bagamér az egyetlen hazai termőhelye.

Védett természeti érték a Rákóczi u. 2. szám alatti iskola udvarán álló numídiai jegenyefa, amelynek természetes élőhelye Észak-Afrika.

Történelem

Bagamér történelme több mint 700 évre nyúlik vissza. A települést a Gutkeled nemzetség telepítette. Valószínűsíthető, hogy Bagamér nevét már 1281-es forrásokban említették, de ebből az időből nem maradtak fenn írásos dokumentumok. A váradi káptalan 1292-ben kelt határjáró oklevelében rögzítette a település nevét és határait a szomszédos falvak Álmosd, Serénd (Érselind) és Györgyegyháza irányába.

Györgyegyháza emlékét a középkori templomának elporladt téglái és a rétre vezető Györgyi út őrzi. Más írásos emlék szerint Álmosddal kirobbant összetűzései során az álmosdi jobbágyság 1292-ben lerombolták, majd felégették az akkori Bagamért.

A váradi káptalan birtoka lett a falu 1348-ban, melyet az 1552-es Bihar vármegyei összeírás 64 portájával jegyzett fel. Az 1570-es évek bagaméri népességére a török defterből (adórajstrom) következtethetünk. Ekkor 29 családfőjével ugyanennyi házával és a templomával került a lajstromba.

A következő évtizedekben a falu kezdett elnéptelenedni, melyre a Bocskai István erdélyi fejedelem birtokaként nyilvántartott 11 portája utal. A Bocskai Istvánt követő fejedelmek folytatták a hajdúk kiváltságolásának szokását Bihar vármegyében. Ilyen adományozás nyomán emelkedett Bagamér a XVII. század elején a bihari „kishajdú” városok rangjára. Az ide telepített hajdúk 1611-ben nyerték el szabadságlevelüket.

1660. után a török és tatár pusztítások csaknem elnéptelénítették Bagamért. 1692-ben a török kiűzését követően készült összeírás alkalmával csupán 12 családot jegyeztek fel a faluban. Kincstári birtokként szerzett szabadságukban II. Rákóczi Ferenc fejedelem még kétszer megerősítette az itt lakókat, de 1716-ra ismét a váradi káptalan birtokába kerültek. Erre az időszakra tehető Bagamér lakosságának újratelepítése, amely valószínűsíthető, hogy a szomszédos megyék lakosságából történt. A mai lakosság jelentős részének ősei az ekkor betelepített jobbágygazdák voltak. 1772-ben ismét összeírták Bagamér lakosságát. Az urbális összeírás 120 telkes gazdát és 54 zsellért jegyzett fel az akkoriban már mezővárosi rangú Bagamérban.

1785-re – a II. József által elrendelt népszámlálás adatai szerint – Bagamér 223 házában már mintegy 1250 lakos élt. A mezőváros vezetősége a főbíróból, az albíróból valamint a tanácsosokból állt. Annak ellenére, hogy a többszöri újratelepítések következtében a lakosság jelentős része nem volt hajdú-származású, a lakosság folyamatosan harcot vívott a korábbi hajdú kiváltságok visszaszerzését.

1848-ban a jobbágyfelszabadítást követően megkezdődött a volt úrbéres gazdáknak a földesúrtól való elválása. Bagamér csaknem az 1945. évi földosztásig a váradi káptalan tulajdonában maradt.

A település 1882. és 1950. között Bihar vármegye érmihályfalvi, majd székelyhídi-nagylétei járásában volt nagyközség. A kor többi nagyközségéhez hasonlóan előljárósága főbíróból, törvénybíróból, községgazdából és esküdtzékből állt.

Tanult emberként a vezetőjegyző és a mellette dolgozó segédjegyző fokozatosan vált a megye és az állam képviselőjévé. 1950-ben került bevezetésre a tanácsrendszer, amely megváltoztatta a hagyományos paraszti önkormányzatokat, illetve azok maradványait.

Közigazgatási jogállását tekintve 1950-től önálló tanácsú község. Két külterületének – Gyulata (3 km) és Külső-Liget (8 km) – egy része 1972-ben Nyírábrányhoz került. 1973-ban Álmosddal közösen a nagyközségi közös tanács székhelytelepülése lett. 1990. után maradt nagyközségi jogállása.

Műemlékek, látnivalók

A település természeti látnivalókban igen gazdag, mely a turizmus alapjául szolgálhat a jövőben. Szervezett idegenforgalma, kereskedelmi szálláshelye gyakorlatilag nincs a településnek.

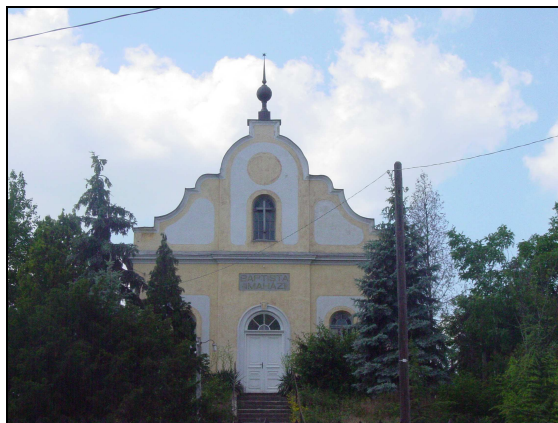
A látnivalók közül kiemelkedő jelentősége van Bagamér 2 templomának és egy imaházának. Csodálatos látványt nyújt a községbe érkezőnek a református templom, mely egy dombszerű magaslaton áll.

Református templom

A templom impozáns, erődszerű megjelenésű, melynek egy része a XIV. században épült, melyet 1877. és 1883. között újjá kellett építeni, miután villám csapott bele. A templom belseje egyszerű, puritán, melyet kiképzése, arányossága tesz értékessé. A XVII. és a XVIII. századból értékes úrasztali kelyhek és bortartó kannák maradtak fenn. Híres költőnk Csokonai Vitéz Mihály is járt Bagamérban – a református parókián – ,amikor testvére Csokonai József volt a falu uradalmi ispánja. Itt született 1802. decemberében a költő Éva napra című verse is.

Közvetlenül a református templom szomszédságában áll az 1911-ben épített baptista imaház, mely a református templommal együtt meghatározó eleme a településképnek.

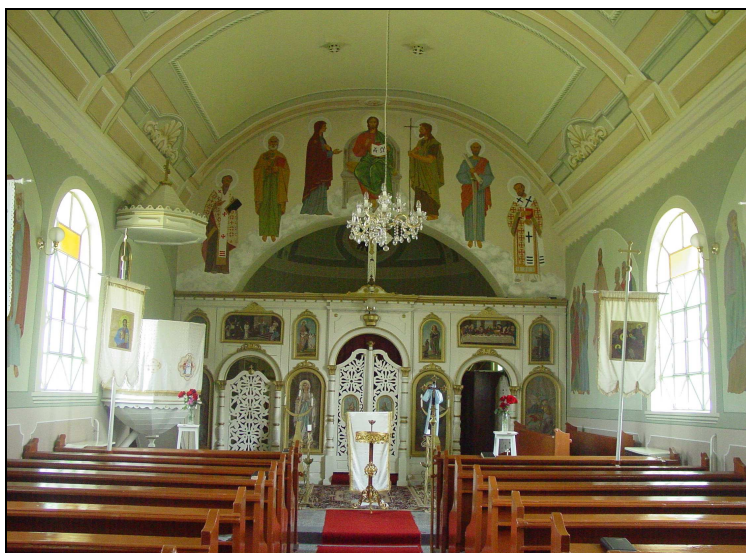

Baptista imaház

A község másik temploma – a görög katolikus templom – a Rákóczi utcán található, melyet 1852-54. között építettek újjá.

Görög katolikus templom

A templom ikonosztázionja

Műemlékvédelemre érdemesek a népi építészet remekeiként az eredeti formájukban álló parasztporták, melyek az Árpád, a Bocskai és a Csokonai utcákban állnak.

Hagyományos bagaméri parasztporta

A Bocskai utca 17. szám alatti iskolában tekinthető meg a község állandó helytörténeti és néprajzi kiállítása, bemutatva a hagyományos paraszti élet eszközeit.

A helytörténeti kiállításon bemutatott tárgyak

A település központjában emlékművek állnak. Az emlékművekkel a világháborúk áldozataira emlékeznek, valamint az államalapítás ezeréves évfordulója alkalmából 2000. augusztus 20-án egy zászlótartót állítottak fel, melyen elhelyezett márványtáblán emlékeznek az alkalomra.

A helyi turizmus sarokköve lehet a Bagamért körülölelő természet. A botanikailag értékes, védett növények az ökoturizmus kedvelőinek gazdag látványossággal szolgálhatnak. Akárcsak a környékbeli településeken, Bagamérban is nagy hagyománya van a szőlőtermesztésnek. A Nagyszőlőben, a Kisszőlőben és az Újszőlőben is láthatók még a népi építészetet híven tükröző pajták és azok pincéi. Botanikailag értékes terület a Kék-Kálló völgye, a bagaméri ezüsthársas és a Malomgát környéke. A turizmus fellendítését célozzák a torna-túrák és a pajtasoron történő borkóstolók szervezése.

Képek a településről:

Polgármesteri hivatal

Művelődési Ház

A bagaméri református idősek otthona